

**EXPERIENȚA UNIUNII EUROPENE
PRIVIND REFORMA SECTORULUI VITIVINICOL**

TATIANA IAȚIȘIN, drd., cercet. șt., IEFS

The reform of the wine sector in EU, including in Romania is analyzed in the paper. In Romania the wine sector has known a significant transformation since joining the European Union. Alignment of wine production in the EU market demanding aims: improving of quality, conversion of vineyards by the planting of noble varieties for table and wine grapes, especially varieties with designation of origin.

Key words: agriculture, common agricultural policy, Romanian agricultural policy, European funds, wine reform.

JEL Classification: O14, O19, O52, Q0, Q1

Introducere. Sectorul vitivinicol se află în centrul vieții sociale și economice în multe regiuni rurale de pe întreg continentul. Cu toate avantajele de care se bucură UE, sectorul vitivinicol se confruntă cu multe probleme. Politica Agricolă Comună este printre primele politici comune adoptate de UE. Între politicile Uniunii Europene, această politică este privită ca una din cele mai importante. Importanța politicii agricole comune rezultă din legăturile strânse cu piața unică și cu uniunea economică și monetară, două domenii cheie ale integrării europene. Politica agricolă comună se axează pe dezvoltarea rurală, ea este alcătuită dintr-o serie de reguli și mecanisme ce reglementează producția, procesarea și comerțul cu produse agricole în UE.

Rolul UE, în domeniul agriculturii, este:

- asigurarea populației cu alimente sigure și la prețuri convenabile;
- asigurarea unui nivel de viață echilibrat pentru fermierii UE, permițând totodată agriculturii să se modernizeze și să se dezvolte;
- asigurarea continuării practicii agriculturii în toate regiunile UE.

Conținutul de bază. Uniunea Europeană ocupă primul loc în producția mondială de vin. Disponând de o suprafață viticolă de 3,5 milioane ha, ea a produs aproximativ 160 de milioane hl de vin în campania viticolă 2007/2008. Aceasta a alcătuit 60% din producția mondială de vin. Producția de vin constituie aproximativ 5% din producția agricolă a UE. Franța, Spania și Italia sunt statele membre cu cele mai mari producții de vin. O lungă perioadă de timp această piață s-a caracterizat prin echilibrul cerere-ofertă, datorită producției și cererii constante, treptat însă s-a produs o creștere a producției în raport cu nivelul constant al cererii. Această situație a făcut ca măsurile sistemice de reglementare a pieței, care au fost implementate gradual în etape diferite ale reformei acestui sector să fie necesare.

În 2008, de către Consiliul Uniunii Europene a fost introdusă reforma organizării comune a pieței vitivinicole, obiectivul căreia este îmbunătățirea competitivității producătorilor de vin din UE și obținerea unui echilibru între cerere și ofertă în sectorul vitivinicol, simplificarea normelor, păstrarea celor mai bune tradiții ale producției de vin din Uniunea Europeană, consolidarea structurii sociale a zonelor rurale și protejarea mediului [8].

Reforma prevede o restructurare a sectorului vitivinicol prin includerea unui sistem voluntar de desțelenire ca alternativă pentru producătorii care nu pot face față concurenței și pentru a elimina de pe piață surplusurile și vinul necompetitiv. Pentru modernizarea sectorului vitivinicol țărilor din UE, au fost acordate fonduri europene, așa-numitul pachet financiar național. Pachetele financiare naționale, sunt folosite pentru finanțarea unor măsuri, precum, promovarea vinurilor pe piețele țărilor terțe, inovarea, restructurarea și modernizarea viilor și a cramelor.

EU-27 Production, Supply and Demand ('000 Hectoliters, MY Aug-Jul)

	2010/2011	2011/2012	2012/2013
Beginning stocks	169.750	163.750	160.000
Production	154.343	155.881	157.500
Imports	13.654	13.450	13.500
TOTAL SUPPLY	337.747	333.081	331.000
Exports	22.089	23.600	24.200
Total domestic use	151.908	149.481	147.800
Human consumption	125.713	126.000	125.000
Other	26.195	23.481	22.800
Ending stocks	163.750	160.000	159.000
TOTAL DISTRIBUTION	337.747	333.081	331.000

Sursa: Wine Annual Report and Statistics, 2012.

Printre măsurile de modernizare a sectorului vitivinicol se pot număra acțiuni de: promovare în țările terțe, restructurarea/reconversia podgoriilor, investițiile în modernizarea lanțului de producție și în inovare, noi măsuri de

gestionare a crizelor și plata decuplată pentru fiecare exploatație și simplificarea lucrurilor pentru consumatori printr-o etichetare mai clară. Reforma va asigura protecția mediului în regiunile viticole, va proteja politicile tradiționale, va promova calitatea și va simplifica normele de etichetare în avantajul producătorilor și al consumatorilor.

Pachetele financiare naționale. Bugetul pachetelor financiare naționale în 2009 a UE a constituit 634 milioane euro și începând cu 2015, va ajunge la 850 milioane euro. Pachetul financiar este calculat pentru fiecare țară, în funcție de zona cultivată cu viță de vie, de producție și de cheltuielile istorice [6]. Fiecare stat membru poate să utilizeze acest pachet financiar pentru finanțarea măsurilor alese în funcție de preferință:

❖ **Regimuri de restructurare sau reconversie a podgoriei** este menținut cu îmbunătățirea gestionării și monitorizării acestuia. Obiectivul acestei măsuri este îmbunătățirea competitivității producătorilor de vin prin acordarea susținerii pentru activitățile: reconversia soiurilor, replantarea podgoriilor și ameliorarea tehnicilor de gestionare a acestora. Sprijinul financiar acoperă pierderile de venit cauzate de restructurare și reconversie, precum și costul acestora.

❖ **Sprijinul pentru acțiuni de comercializare și promovare a vinurilor din UE în țările terțe** se desfășoară în scopul furnizării informațiilor, promovării vinurilor europene cu indicație geografică sau denumire de origine, precum și a vinurilor cu indicație a soiului de viță. Aceste acțiuni sunt cofinanțate în proporție de 50% din cheltuielile eligibile de către sectorul vitivinicol. Măsurile de comercializare și promovare pot include:

- relații cu publicul;
- măsuri de promovare sau de publicitate;
- participarea la evenimente, târguri sau expoziții de importanță internațională;
- campanii de informare;
- studii ale noilor piețe, necesare pentru extinderea piețelor de desfacere;
- studii de evaluare a rezultatelor acțiunilor de promovare și informare.

❖ **Măsuri de gestionare a crizelor, asigurări împotriva dezastrelor naturale și costuri administrative aferente înființării unui fond mutual propriu sectorului.**

Asigurarea recoltei, contribuie la protejarea veniturilor producătorilor. Ajutorul se acordă sub forma de contribuții financiare pentru a se asigura împotriva pierderilor de venit cauzate de dezastrele naturale (evenimente extraordinare, pe care producătorii nu le pot controla).

Sprijin pentru fondurile mutuale, are drept obiectiv, sprijinirea înființării unor fonduri mutuale specifice sectorului vitivinicol, scopul fiind asigurarea producătorilor împotriva fluctuațiilor pieței.

❖ **Ajutoare pentru recoltarea înainte de coacere** se acordă sub formă de compensare, producătorilor care înlătură, de pe o anumită parcelă, toți ciorchinii de struguri ne ajunși încă la maturitate.

Utilizarea pachetelor financiare este condiționată de restructurarea anumitor norme comune, precum și de comunicarea programului național specific către Comisie, pentru a fi evitată denaturarea concurenței. Programele sunt elaborate la nivel geografic, în urma consultațiilor cu autoritățile competente. Fiecare program conține:

- descrierea măsurilor propuse, precum și obiectivele cuantificate ale acestora;
- rezultatele consultărilor organizate;
- evaluarea impactului economic, ecologic și social scontat, inclusiv efectele în ceea ce privește forța de muncă;
- descrierea măsurilor și un calendar de punere în aplicare;
- un tabel financiar general orientativ;
- demonstrarea compatibilității și coerenței între diversele măsuri din cadrul programelor;
- criteriile și indicatorii cantitativi care urmează a fi utilizați în vederea monitorizării și evaluării;
- desemnarea autorităților competente și a organismelor responsabile de punere în aplicare a programului.

Bugetul disponibil pentru măsurile de sprijin a UE în anul 2009 a alcătuit 794 de milioane de euro, în 2013 va constitui 1 231 de miliarde de euro [4].

A doua etapă a reformei sectorului vitivinicol al Uniunii Europene, include trei seturi de norme privind:

- denumirile de origine protejată (**DOP**) și indicațiile geografice protejate (**IGP**), mențiunile tradiționale, etichetarea și prezentarea vinului. Normele privind etichetarea și prezentarea vinului, îmbunătățesc comunicarea cu consumatorul;
- practicile oenologice garantează conservarea celor mai bune tradiții oenologice comunitare. Practicile oenologice sunt practicile tehnice autorizate de producerea vinului din struguri. Acceptarea noilor practici ar permite producătorilor europeni să fie mai competitivi față de țările terțe, unde introducerea practicilor noi este o simplă procedură administrativă;
- registrul viticol, declarațiile obligatorii și colectarea de informații în vederea monitorizării pieței vitivinicole, documentele care însoțesc transportul produselor vitivinicole și păstrarea registrelor în acest sector.

Sectorul vitivinicol din România a cunoscut o transformare importantă odată cu aderarea la Uniunea Europeană. Suprafața viticolă este concentrată în 8 regiuni viticole (Figura 1).



Fig. 1. Regiunile viticole din România

Sursa: Viticultura în România.

România este al cincisprezecelea producător de vin la nivel mondial și al șaselea producător de vin din Europa după Franța, Italia, Spania, Germania și Portugalia. În anul 2009 suprafața cultivată cu viță-de-vie a fost de 181343 ha, asigurând o producție de struguri de aproximativ 900000 tone, iar ponderea viilor tinere constituie în ultimii ani (800 - 4000 ha), datorită plantărilor noi reduse, care nu asigură o refacere normală a patrimoniului viticol. În urma aplicării programului de reconversie și restructurare a plantațiilor viticole, în anul 2008 suprafața viilor tinere constituie de 6130 ha. S-a constatat, de asemenea, o reducere treptată a suprafeței viilor pe rod ocupate cu soiuri de masă, aceasta fiind de 10732 ha [9].

Pentru dezvoltării unei viticulturi performante și durabile în România a fost elaborată Hotărârea de Guvern nr.1432/2005 care, prin conținutul primului articol, stabilește: *“Sectorul viti-vinicol este un domeniu de importanță națională, prioritar în strategia de dezvoltare durabilă a agriculturii.”* Obiectivele strategiei de dezvoltare a sectorului vitivinicol românesc sunt:

- 1.creșterea ponderii vinurilor cu denumiri de origine controlată (DOC), în detrimentul producției de vinuri de masă;
- 2.creșterea ponderii vinurilor roșii și aromate în totalul producției viticole;
- 3.introducerea în cultură a soiurilor autohtone (50% din totalul suprafeței);
- 4.promovarea consumului de vin;
- 5.consolidarea asociației de producători pentru crearea de exploatații viticole viabile, eligibile pentru acordarea sprijinului financiar comunitar.

În conformitate cu prevederile legislației europene în vigoare în perioada 2009-2014, viticultorii beneficiază de o alocație financiară anuală **Tabelul 1 [3]**. Prin Programul Suport au fost stabilite un șir de măsuri pentru care au fost alocate 42100 mii euro. Aceste măsuri au fost întocmite de Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale (MADR) împreună cu organizațiile de producători, în funcție de specificul viticulturii:

- 1.promovarea vinurilor pe piețele țărilor terțe;
- 2.restructurarea și reconversie podgoriilor;
- 3.asigurarea recoltei;
- 4.folosirea mustului de struguri concentrat.

Tabelul 1

Programe de sprijin financiar comunitar (mii euro)

Exercițiul bugetar	2009	2010	2011	2012	2013
Bulgaria	15 608	21 234	22 022	27 077	26 742
Cehia	2 979	4 076	4 217	5 217	5 151
Germania	22 891	30 963	32 190	39 341	38 867
Elveția	14 286	19 167	19 840	24 237	23 945
Spania	213 820	284 219	279 038	358 000	352 774
Franța	171 909	226 814	224 055	284 299	280 311
Italia*	238 223	298 263	294 135	341 174	336 736
Cehia	2 749	3 704	3 801	4 689	4 643
Lituania	30	37	45	45	45
Luxemburg	344	467	485	595	587
Ungaria	16 816	23 014	23 809	29 455	29 081
Malta	232	318	329	407	401
Portugalia	37 802	51 627	53 457	65 989	65 160
România	42 100	42 100	42 100	42 100	42 100
Slovenia	3 522	4 820	4 987	6 169	6 091
Slovacia	2 938	4 022	4 160	5 147	5 082
Marea Britanie	160	221	227	284	280

Sursa: România ca țară viticolă, www.madr.ro.

Măsura de promovare se referă la creșterea exportului de vinuri cu denumire de origine controlată și/sau indicație geografică precum și creșterea volumului informațiilor cu privire la promovarea vinului pe piețele țărilor terțe. În Regulamentul (CE) nr. 479/2008 în art.10 sunt redate măsurile de promovare, pentru anul 2009 a fost alocată suma de 425 mii euro. Măsurile de promovare au fost implementate prin Ordinul MADR nr.218/2009 pentru aprobarea *Normelor metodologice privind condițiile de acordare a sprijinului financiar în vederea promovării vinurilor pe piețele țărilor terțe în campaniile viticole 2008/2009-2012/2013*, cheltuielile eligibile, modalitățile de plată, de verificare și control. Sprijinul financiar se acordă producătorilor sau organizațiilor de producători de vinuri cu denumire de origine controlată (DOC) și vinuri cu indicație geografică (IG), care:

- desfășoară acțiuni de promovare sau publicitate;
- participă la evenimente, târguri, expoziții și concursuri internaționale;
- efectuează studii de piață și studii de evaluare a măsurilor de promovare și informare.

O altă formă de sprijin financiar comunitar, este prevăzută în art. 98-107 din R (CE) nr. 479/2008 pentru defrișarea plantațiilor viticole. Schema de defrișare a fost aplicată până la sfârșitul campaniei viticole anii 2010-2011, ajutorul financiar fiind acordat producătorilor care defrișează plantații viticole și renunță definitiv la dreptul de replantare pentru suprafețele, pentru care au obținut ajutorul.

Nivelul ajutorului financiar de defrișare a fost prevăzută în anexa nr.1 la ordinul MADR nr.572/2008 pentru aprobarea *Normelor de aplicare a schemei de defrișare a plantațiilor viticole*, suma ajutorului financiar fiind stabilită conform randamentului obținut de fiecare solicitant ca medie a randamentelor pe ultimele 3 campanii viticole consecutive (între 1740 euro și 14760 euro pentru anii 2008-2009, și pentru anii 2010-2011 între 1450 și 12300 euro). Fondurile comunitare alocate sunt în afara celor 42,1 mil. euro acordate sectorului vitivinicol pentru măsurile prevăzute la punctele 1-4 [8].

Pentru promovarea vinurilor pe piețele țărilor terțe din fondurile comunitare se decontează 50%, din fondurile naționale și 30% din fondurile beneficiarului, iar contribuția beneficiarului este de minimum 20%, pentru anul 2010-2011 au fost prevăzute 895.000 euro. Această măsură susține competitivitatea și promovează vinurile românești pe piața externă (Tabelul 2) [7].

Tabelul 2

**Principalii parteneri comerciali ai României, în perioada 2010-2011,
cantitățile comercializate și valoarea aferentă**

Export 2010			Export 2011		
Țara	Cantitatea (t)	Valoarea (mii euro)	Țara	Cantitatea (t)	Valoarea (mii euro)
Germania	3127,2	2473,1	Germania	3276,6	2775,6
China	990,7	2168,1	Regatul Unit al Marii Britanii	1358,6	1876,4
Italia	847,2	1331,7	Republica Cehă	787,6	526,1
S.U.A., inclusiv Porto Rico	811,2	1391,7	R.P. Chineză	800,6	2297,1
Republica Cehă	774,1	498,1	S.U.A.	692,3	1053,2

Sursa: Institutul Național de Statistică – Bilanșurile de Aprovizionare, Autoritatea Națională a Vănilor.

Un alt program de susținere este Programul Național de Dezvoltare Rurală (PNDR) 2007-2013, care acordă fonduri europene nerambursabile pentru investiții. Aceste fonduri europene pot fi accesate și de viticultori. Astfel, pot fi accesate măsurile:

- Măsura 121 „Modernizarea exploatațiilor agricole”. Această măsură are ca **obiectiv** creșterea competitivității sectorului agricol printr-o utilizare mai bună a resurselor umane și a factorilor de producție și îndeplinirea standardelor naționale și a standardelor comunitare.

- Măsura 123 "Creșterea valorii adăugate a produselor agricole și forestiere" [3].

Restructurarea și reconversia plantațiilor viticole (replantarea podgoriilor) este prevăzută de art. 11 din R(CE) nr. 479/2008. Este una dintre măsurile prioritare în relansarea sectorului vitivinicol, fiind implementată prin Ordinul MADR nr. 211/2007 pentru aprobarea Normelor de aplicare a programelor de restructurare/reconversie a plantațiilor viticole. Viticultorilor, indiferent de forma de organizare sau suprafață, li s-au acordat ajutor până la 75% din valoarea costurilor pentru înființarea fiecărui hectar de viță de vie. Pentru a beneficia de ajutorul financiar pentru programele de restructurare/reconversie este necesar de a elabora un plan pentru fiecare program. Pentru realizarea programelor de restructurare/reconversie este interzisă utilizarea materialelor recuperate, precum spalieri, tutori sau sârmă [7]. Contribuția pentru replantarea podgoriilor este de 14.278 euro/ha, sumă stabilită este prevăzută în ordinul nr. 247/2008 cu modificările și completările ulterioare. În plus, se acordă și despăgubiri până la intrarea pe rod a noilor plantații (600 euro/an X 3 ani = 1800 euro total).

Asigurarea recoltei este prevăzută în art. 14 din Regulamentul (CE) nr. 479/2008, suma alocată pentru asigurarea recoltei în anul 2009 a fost de 458 mii EURO, iar ajutorul efectuat de APIA a alcătuit 323,4 mii euro (Tabelul 3) [3]. Această măsură a fost implementată prin Ordinul MADR nr.756/2008 privind aprobarea Normelor metodologice de acordare a sprijinului financiar producătorilor din sectorul vitivinicol pentru asigurarea recoltei de struguri pentru vin.

Tabelul 3

Planificarea financiară în Programul Național Suport (mii euro)

Nr. crt.	Măsura	Anul financiar					TOTAL
		2009	2010	2011	2012	2013	
1.	Promovare pe piețe terțe	54,40	109,48	805,90	802,50	610,47	2382,75
2.	Restructurare/ Reconversie plantații viticole	30381,10	37414,27	40952,64	40777,50	41139,53	190665,04
2.1	Planuri în derulare	11311,60	4134,31	-	-	-	15445,91
3.	Asigurarea recoltei	323,40	360,66	265,00	350,00	350,00	1649,06
4.	Utilizarea mustului concentrat	29,50	81,28	76,46	170,00	-	357,24
TOTAL		42100,00	42100,00	42100,00	42100,00	42100,00	210500,00

Sursa: http://www.madr.ro/pages/view_presa.php?id=2675 România țară viticolă.

Utilizarea mustului de struguri concentrat și/sau concentrat rectificat este prevăzută în art. 19 din Regulamentul (CE) nr. 479/2008 suma alocată pentru anul 2009 este de 5 mii euro. Această măsură este implementată prin Ordinul MADR nr.581/2008 pentru aprobarea normelor privind acordarea sprijinului financiar, producătorilor de vin care utilizează must de struguri concentrat și/sau must de struguri concentrat rectificat în vederea creșterii tăriei alcoolice naturale a strugurilor proaspeți, a mustului de struguri, mustului de struguri parțial fermentat și a vinului nou aflat în fermentație. Cuantumul sprijinului acordat este de **1699** euro/%vol. /hl pentru utilizarea mustului de struguri concentrat și pentru utilizarea mustului de struguri concentrat rectificat **2206** euro/%vol./hl.

Concluzii: Viticultura în România constituie o activitate tradițională, de mare importanță economică, dezvoltată armonios, ca rezultat al condițiilor naturale deosebit de favorabile pe care vița-de-vie le găsește pe tot cuprinsul țării, mai ales în zona colinară din răsăritul și sudul lanțului carpatic. Având un patrimoniu de 181 343 de hectare (la nivelul anului 2009), România se situează pe locul 10 în lume, după Spania, Franța, Italia, Portugalia etc. În Europa, România ocupa locul 5 din punct de vedere al suprafețelor cultivate cu viță de vie, dar se află pe locurile 14-16 din punct de vedere al producției. Cea mai mare parte din producție este reprezentată de vinul alb circa 70-75%, doar 8-10% din producția totală de vin poartă o denumire de origine controlată, iar restul de 90% reprezintă producția de vinuri de calitate superioară și de vinuri de masă.

Concluzia care se sintetizează în urma celor prezentate în articol, constă în importanța implementării reformei sectorului vitivinicol în UE cât și în România. România, țară care a aderat la Uniunea Europeană în ianuarie 2007, trebuie să se adapteze atât la noile măsuri de piață și de intervenție, cât și la controlul și urmărirea noilor stipulări ale reformei.

Alinierea producției vitivinicole la exigențele pieței UE are drept scop: competitivitatea producătorilor de vin, îmbunătățirea calității, reconversia plantațiilor viticole, prin plantarea de soiuri nobile pentru struguri de masă și de vin, în mod special de soiuri cu denumire de origine controlată, instituirea unor reguli generale de susținere și promovare a vinurilor, protejarea mediului în regiunile vitivinicole, elaborarea unei etichete mai clare.

Cred că aceste măsuri vor duce la atingerea obiectivelor propuse, și că vor revigora (moderniza) sectorul vitivinicol al Uniunii Europene cât și a României și vor descătușa vastul potențial neexploatat al acestui sector.

Politica agricolă comună în domeniul vitivinicol este orientată spre realizarea unor produse de calitate, corespunzătoare cerințelor de piață.

Referințe bibliografice:

1. Fondurile europene absorbite de sectorul viti-vinicol românesc, o performanță [accesat 20 mai 2013]. Disponibil: <http://www.recolta.eu/fondurile-europene-absorbite-de-sectorul-viti-vinicol-romanesc-o-performanta/>
2. PORUMBEANU, C. Politica Agricolă Comună a Uniunii Europene și aplicarea acesteia în România [accesat 22 mai 2013]. Disponibil: <http://www.uvvg.ro/>
3. România ca țară viticolă [accesat 20 mai 2013]. Disponibil: http://www.madr.ro/pages/view_presa.php?id
4. Reforma PAC: etapa finală a reformei sectorului vitivinicol al UE intră în vigoare la 1 august [accesat 22 mai 2013]. Disponibil: http://ec.europa.eu/romania/news/reforma_sectorului_vitivinicol_ro.htm#_ftn1
5. Regulament (CE): nr. 479 al Consiliului din 29.04.2008 [accesat 16 mai 2013]. Disponibil: <http://eur-lex.europa.eu/>
6. Reforma PAC: reforma sectorului vitivinicol va contribui la recâștigarea de către Europa a cotei de piață pierdute [accesat 15 mai 2013]. Disponibil: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-07-1008_ro.htm
7. Viticultura / Vinificație [accesat 16 mai 2013]. Disponibil: <http://www.madr.ro>
8. Ordin pentru aprobarea Normelor de aplicare a schemei de defrișare a plantațiilor viticole: nr. 572 din 04.09.2008 [accesat 29 mai 2013]. Disponibil: <http://www.old.madr.ro/pages/.../ordin-572-din-2008>
9. BUCUR, Georgeta Mihaela. Viticultura. București, 2011 [accesat 27 mai 2013]. Disponibil: <http://www.horticultura-bucuresti.ro/fisiere/file/ID/Manuale%20ID/Viticultura.pdf>

Recomandat spre publicare: 22.05.2013